

मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल रिट याचिका क्र.११३८/२०२१ व क्र.११३९/२०२१ मध्ये मा. न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयानुसार श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित, रश्मी हंचाटे प्रशाला, अक्कलकोट, जि. सोलापूर व जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित, मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर, ता. अक्कलकोट, जि.सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास अनुदानासाठी पात्र घोषित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक : न्यायाप्र-२०२२/प्र.क्र.२७/एसएम-४
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई ४०००३२.
दिनांक : - २३ नोव्हेंबर, २०२३.

वाचा:-

- १) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशाअ-२००९/(५९९/०९)/माशि-१, दि.१५ नोव्हेंबर २०११.
- २) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:संकीर्ण-२०१२/(१५०/१२)/माशि-१, दि.१६ जुलै २०१३.
- ३) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशामु-२०१६/(११/१६)/२०१६/एसएम-४, दि. १ जूलै, २०१६.
- ४) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशामु-२०१६/(८२/१६)/२०१६/एसएम-४, दि. २ जूलै, २०१६.
- ५) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशामु-२०१६/प्र.क्र.१८/एसएम-४, दि.१९ सप्टेंबर, २०१६.
- ६) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशामु-२०१८/ प्र.क्र.७३/एसएम-४, दि.०९ मे, २०१८.
- ७) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन पत्र क्रमांक- प्रामाअ-२०१८/प्र.क्र.७३/एसएम-४, दि.०८ ऑक्टोबर, २०१८.
- ८) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:प्रामाअ-२०१८/प्र.क्र.७३/एसएम-४, दि.०२ ऑगस्ट, २०१९.
- ९) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशाअ-२०२०/प्र.क्र.६१/एसएम- ४, दि.१२ फेब्रुवारी, २०२१.
- १०) मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे रिट याचिका क्रमांक ११३८/२०२१ व रिट याचिका क्रमांक ११३९/२०२१ मध्ये पारित आदेश, दि.०९.१२.२०२१.
- ११) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), म.रा., पुणे यांचे पत्र क्र. अमाशा/मुल्यांकन/२०२२-२३/माध्य-ब/एस-७/७५२६ व पत्र क्र. अमाशा/मुल्यांकन/२०२२-२३/माध्य-ब/एस-७/७५२७, दि.२८.११.२०२२.
- १२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: माशाअ-२०२२/प्र.क्र.२७५/एसएम- ४, दि.०६ फेब्रुवारी, २०२३.

१३) शिक्षण उपसंचालक, पुणे विभाग, पुणे यांचे पत्र, जा.क्र.शिउसं/माध्य-३०२/संकिजा/ अनुदान /याचिका/पुवि/२०२३/९००८, दि.०१.०९.२०२३.

प्रस्तावना:-

संदर्भ क्र. (३) येथील शासन निर्णय, दि.०१.०७.२०१६ अन्वये “प्रपत्र-अ” मधील अ.क्र.१९२ येथे “जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसार मंडळ संचलित, लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर ता. अक्कलकोट, जि. सोलापूर” या शाळेचे इयत्ता ८ ते इयत्ता १० वी वर्ग अनुदानास पात्र घोषित करण्यात आले होते. तसेच, संदर्भ क्र. (४) येथील शासन निर्णय दि.०२.०७.२०१६ अन्वये “प्रपत्र-अ” मधील अ.क्र.४६ येथे “ताराबाई शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित श्री. अमोघसिध्द प्रशाला, बाळगी, ता. उत्तर सोलापूर, जि.सोलापूर” या शाळेचे इयत्ता ८ ते इयत्ता १० वी चे वर्ग अनुदानास पात्र घोषित करण्यात आले होते.

२. संदर्भ क्र. (३) येथील शासन निर्णय, दि.०१.०७.२०१६ व संदर्भ क्र. (४) येथील दि.०२.०७.२०१६ अन्वये निर्गमित करण्यात आलेल्या शाळेच्या यादीतील काही बोगस व बनावट शाळांना अनुदान मंजूर केले असल्याबाबत मा. उच्च न्यायालय, औरंगाबाद खंडपीठ येथे जनहित याचिका क्र.०३/२०१८ दाखल करण्यात आली होती. त्यानुषंगाने प्रस्तुत प्रकरणी शासनाने मा. उच्च न्यायालयामध्ये प्रतिज्ञापत्र दाखल केले होते. त्यानुसार अनुक्रमे संदर्भ क्र. (३) व (४) येथील शासन निर्णय, दि.०१.०७.२०१६ व दि.०२.०७.२०१६ अन्वये मंजूर केलेल्या, तथापि तक्रार दाखल करण्यात आलेल्या ५१ शाळांची सखोल तपासणी करून त्या शाळांना अनुदान मंजूरीबाबत नव्याने निर्णय घेण्यात येईल, असे प्रतिज्ञापत्रात स्पष्ट केले होते.

३. संबंधित याचिकाकर्त्याने मा. न्यायालयास व शासनास ५१ शाळा व १९ शाळांच्या तुकड्यांची यादी सादर केली होती. सदर यादीत नमूद शाळांच्या संदर्भात सखोल तपासणी करून अनुदान मंजूरीबाबत स्वतंत्रपणे निर्णय घेण्यात येईल, असे संदर्भ क्र. (६) येथील शासन निर्णय, दि.०९.०५.२०१८ नुसार स्पष्ट करून सदरहू शाळा पात्र यादीतून वगळण्यात आल्या होत्या. सदर ५१ शाळांच्या यादीत (१) श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित अमोघसिध्द प्रशाला (नवीन नाव रश्मी हंचाटे प्रशाला) बाळगी, ता. उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर व (२) जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित, मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर ता.अक्कलकोट, जि.सोलापूर या शाळेचा देखील समावेश होता.

४. संदर्भ क्र. (७) येथील शासन पत्र, दि.०८.१०.२०१८ नुसार संदर्भ क्र. (६) येथील शासन निर्णय, दि.०९.०५.२०१८ अन्वये वगळलेल्या शाळा/तुकड्यांबाबत “ज्या शाळा/तुकड्यांचे ऑनलाईन मुल्यांकन अर्ज नाही, जिल्हा मुल्यांकन समितीचा अहवाल नाही, अशा शाळांबाबत आयुक्त (शिक्षण) स्तरावरून मुल्यांकन समिती नेमून ऑफलाईन मुल्यांकन करण्यात यावे, ऑनलाईन मुल्यांकन केलेले नाही, जिल्हा मुल्यांकन समितीचा अहवाल नाही, या कारणास्तव शाळेस अपात्र ठरविता येणार नाही, तथापि मुल्यांकन करताना त्यावेळी कागदपत्रे व वस्तुस्थिती यांच्या आधारे तपासणी करावी ” अशा सुचना देण्यात आल्या आहेत.

५. त्यानुसार, आयुक्त (शिक्षण) यांच्या स्तरावर ५१ शाळांची तपासणी करून त्यापैकी पात्र ठरलेल्या शाळांना अनुदानास पात्र घोषित करण्यासाठी शासनास वेळोवेळी अहवाल सादर केला होता. सदर अहवालानुसार पात्र ठरलेल्या शाळांना (शा.नि., दि.०५.०१.२०१६, दि.०२.०८.२०१९, दि.२८.०८.२०१९ व दि.०१.१२.२०२१ अन्वये एकूण ३९ शाळा) वित्त विभागाच्या मान्यतेने दि.०१.०४.२०१८ पासून अनुदानास पात्र केले असून सद्यस्थितीत सदरहू शाळा ६० टक्के अनुदानास पात्र आहेत.

६. तसेच, संदर्भ क्र. (८) येथील शासन निर्णय, दि.०२.०८.२०१९ सोबतच्या प्रपत्रामध्ये उक्त २ शाळा जिल्हा मूल्यांकनामध्ये शैक्षणिक गुणवत्ता या बाबीसाठी ७५ टक्केपेक्षा कमी गुण मिळाल्यामुळे तसेच, सदर शाळेस मूल्यांकनाबाबत विभागीय शिक्षण उपसंचालक यांनी अनुदानास पात्र करण्यासंदर्भात शिफारस केलेली नसल्याने अपात्र असल्याचे नमूद केले आहे.

७. तदनंतर श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर व जीवनज्योती क्रिडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संस्थेच्या शाळांना अनुदानास पात्र केले नसल्याने, सदर संस्थेने अनुदान मिळण्याकरीता मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे अनुक्रमे रिट याचिका क्र.११३८/२०२१ व क्र.११३९/२०२१ दाखल केली होती. सदर याचिकांवर मा. उच्च न्यायालयाने दि.०९.१२.२०२१ रोजी खालील प्रमाणे निकाल दिला आहे.

“Upon the petitioners complying with the said procedure within the time prescribed, the respondents shall process the said proposal within four weeks thereafter and pass appropriate order in accordance with law. The order that would be passed would be communicated to petitioners within one week from the date of passing of the said order. If the proposal is accepted by the respondents, the consequential benefits shall be granted to the petitioners within eight weeks. Thereafter. If the proposal is rejected, the petitioners would be at liberty to file appropriate proceedings.”

८. त्यानुषंगाने शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे संदर्भिय पत्र क्र.११ अन्वये प्रस्तुत दोन्ही संस्थांचा अहवाल शासनास सादर केला आहे. तसेच शिक्षण उपसंचालक, पुणे विभाग, पुणे यांचे संदर्भिय पत्र क्र.१३ अन्वये सदर संस्था शासन निर्णय ०६.०२.२०२३ मधील विहित अटी व शर्तीची पूर्तता करित असल्याने अनुदान मंजूरीची शिफारस केलेली आहे.

९. तथापि, संदर्भ क्र. (५) येथील शासन निर्णय, दि.१९.०९.२०१६ मधील मुद्दा क्र. ५ "शासनाचा स्वेच्छाधिकार" नुसार “ अनुदानासाठी शाळा पात्र झाली म्हणजे त्या शाळेस अनुदानाचा हक्क प्राप्त होत नाही. संबंधित शाळांना अनुदान लागू करणे हा शासनाचा "स्वेच्छाधिकार" असून निधीच्या उपलब्धतेनुसार शासन निकषपात्र शाळांना अनुदान लागू करील. सदर अनुदान हे भूतलक्षी प्रभावाने लागू केले जाणार नाही. तसेच, शाळांना विना अनुदान तत्वावर कोणत्याही शैक्षणिक वर्षात

मान्यता दिलेली असली तरी राज्याची आर्थिक स्थिती, वेळोवेळी उपलब्ध होणारी आर्थिक संसाधने, राज्याच्या गरजा व त्यांचा प्राधान्यक्रम विचारात घेऊन, शासन अनुदानांच्या सूत्रात बदल करील व ज्या शाळांना अनुदान सुरू करण्यात आलेले नाही, त्या शाळांना जेव्हा अनुदान सुरू करावयाचे असेल त्यावेळचे अनुदान सूत्र त्यांना लागू राहील.

१०. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या संदर्भित पत्र क्र.११ व शिक्षण उपसंचालक, पुणे विभाग, पुणे यांचे संदर्भित पत्र क्र.१३ अन्वये शासनास प्राप्त अहवालानुसार, श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित रश्मी हंचाटे प्रशाला, अक्कलकोट, जि. सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक पद व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पद तसेच जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर, ता. अक्कलकोट, जि.सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक पद व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पद संदर्भ क्र. (१२) येथील शासन निर्णय, दि.०६.०२.२०२३ मधील विहित अटी व शर्तीच्या अधीन राहून अनुदानास पात्र ठरली आहेत.

११. सबब, श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित रश्मी हंचाटे प्रशाला, अक्कलकोट, जि. सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना तसेच जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर, ता. अक्कलकोट, जि.सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना संदर्भ क्र. (१२) येथील शासन निर्णय, दि.०६.०२.२०२३ मधील विहित अटी व शर्तीच्या अधीन राहून सरसकट २० टक्के अनुदान मंजूर करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

शासन निर्णय:-

उपरोक्त प्रस्तावनेत नमूद केलेले विवेचन विचारात घेता, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल केलेल्या संदर्भ क्र. (१०) येथील रिट याचिका क्र. ११३८/२०२१ व ११३९/२०२१ वर मा. न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयानुसार, श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित रश्मी हंचाटे प्रशाला, अक्कलकोट, जि. सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना तसेच जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर, ता. अक्कलकोट, जि.सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना संदर्भ क्र. (१२) येथील शासन निर्णय, दि.०६.०२.२०२३ मधील विहित अटी व शर्तीच्या अधीन राहून या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून पासून सरसकट २० टक्के अनुदान अनुज्ञेय ठरते.

२. यास्तव, श्रीकृष्ण शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर संचलित रश्मी हंचाटे प्रशाला, अक्कलकोट, जि. सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५

शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना तसेच जीवनज्योती क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित मातोश्री लक्ष्मीबाई म्हेत्रे कन्नड विद्यालय, सदलापूर, ता. अक्कलकोट, जि. सोलापूर या शाळेच्या इयत्ता ८ वी ते इयत्ता १० वी या वर्गास व त्यावरील ५ शिक्षक व १ शिक्षकेत्तर कर्मचारी (लिपिक) पदांना या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून पासून २० टक्के प्रमाणे अनुदान देण्यास पुढील अटीच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

१) संस्थेस अनुदान वितरीत करताना संस्था, शासन निर्णय, दि.०६.०२.२०२३ मधील अटी व शर्ती पूर्ण करीत असल्याची खात्री संबंधित प्राधिकारी यांनी करावी.

३. वरील मान्यतेनुसार २० टक्के अनुदान वितरणाकरीता आवश्यक निधीची तरतुद करण्याकरीता पुरवणी मागणीचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात यावा.

४. यावर होणारा खर्च मागणी क्र.मागणी क्र. ई-२, २२०२ सर्वसाधारण शिक्षण (००)(११) अशासकीय माध्यमिक शाळांना सहायक अनुदान (अनिवार्य) ३६, सहायक अनुदाने (वेतन)(२२०२ ३३६१) या लेखाशिर्षाखालील तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

५. सदर शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.९४१/व्यय-५, दि.०१.११.२०२३ अन्वये दिलेल्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०२३११२३११३३३८६८२१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(प्रमोद कदम)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) अपर मुख्य सचिव (वित्त विभाग) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव (व्यय) यांचे स्वीय सहाय्यक वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ८) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) म.रा. पुणे.
- ९) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र, १/२ मुंबई/नागपूर.

- १०) महालेखापाल (लेखापरीक्षा) महाराष्ट्र , १/२ मुंबई/नागपूर.
- ११) महालेखापाल (स्थायिक निकाल लेखा परीक्षा व लेखा) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/ नागपूर.
- १२) स्थानिक निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
- १३) विभागीय शिक्षण उपसंचालक, पुणे विभाग.
- १४) शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जिल्हा परिषद, सोलापूर.
- १५) अधीक्षक वेतन पथक (माध्यमिक) जिल्हा परिषद, सोलापूर.
- १६) निवड नस्ती, एसएम-४